

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Χ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΦΛΟΓΕΡΑΣ

Ανθολόγιο μελωδιών για φλογέρα

1

ΤΟΜΟΣ Α΄ - VOLUME 1

*Ελληνικά Παραδοσιακά Τραγούδια,
Χοροί και Κάλαντα
για Solo Φλογέρα Soprano*

*Greek Traditional Songs,
Dances and Carols
for Recorder Solo Soprano*

by Nikolaos Sakellariou

fagotto books

Νικόλαος Χ. Σακελλαρίου

Η τέχνη της φλογέρας

© 2006, 2011, 2015 Εκδόσεις Fagotto - Νίκος Θερμός

ISMN 979-0-801151-06-3

Fagottobooks

Κεντρικό: Βαλτετσίου 15, Εξάρχεια, 10680 Αθήνα

Τηλ.: 210-3645147, Fax: 210-3645149

Υποκατάστημα: Ζακύνθου 7, 311 00 Λευκάδα

Τηλ./Fax: 26450-21095

info@fagottobooks.gr

www.fagottobooks.gr

Νικόλαος Χ. Σακελλαρίου

Η Τέχνη της Φλογέρας

Ανθολόγιο μελωδιών για φλογέρα

ΤΟΜΟΣ Α΄

Ελληνικά Παραδοσιακά Τραγούδια
Χοροί και Κάλαντα
για Solo Φλογέρα Soprano

fagotto books

Στα παιδιά μου Μαρία και Αντωνία

Περιεχόμενα

Πρόλογος	9
Επεξηγήσεις	11

Α' Μέρος

Ελληνικά Παραδοσιακά Τραγούδια και Χοροί για Solo Soprano

1. Σ'το 'πα και σ'το ξαναλέω	Μ. Ασίας	20
2. Ρουμπαλιά - Γαρουφαλιά	»	22
3. Αραμπάς περνά	»	24
4. Μελαχροινό μου πρόσωπο	»	26
5. Κάτω στο γιαλό	»	28
6. Σαν τα μάρμαρα της Πόλης	»	30
7. Αλατοσιανιά	»	32
8. Μήλο μου και μανταρίνι	»	34
9. Μια Σμυρνιά στο παραθύρι	»	36
10. Καρσιλαμάς	»	38
11. Χασάπικο Πολίτικο	»	39
12. Ένα τρεχαντηράκι	Προποντίδας	40
13. Καράβι - καραβάκι	»	42
14. Τσανακαλιώτισσα	»	44
15. Προσφυγούλα	Προποντίδας - Θράκης	46
16. Λεν ήρθι Μάνης κι άνοιξη	Θράκης	48
17. Δω στα λιανοχορταρούδια	»	50
18. Σ'αυτό τ'αλώνι το φαρδύ	»	52
19. Στέργιος	»	54
20. Δώδεκα ευζωνάκια	Θράκη - Μακεδονίας	56
21. Μήλο μου κόκκινο	Μακεδονίας	58
22. Άννα μου Αννούλα	»	60
23. Ένα Σαββάτο βράδυ	»	62
24. Θωμαΐ	»	64
25. Άνοιξαν τα δέντρα ούλα	»	66
26. Τι 'θελα και σ'αγαπούσα	»	68
27. Άσπρα μου περιστέρια	»	70
28. Ομορφούλα	Άλωνα - Φλώρινας	72
29. Κοφτός χορός	Ηπείρου	73
30. Κοντούλα λεμονιά	»	74
31. Γιάννη μου το μαντίλι σου	»	76
32. Στην κεντημένη σου ποδιά	Ρούμελης	78
33. Σαν πήρα 'ναν κατήφορο	»	80
34. Στη βρύση την κρυόβρυση	»	82
35. Όλες οι παπαρούνες	»	84
36. Μου παρήγγειλε τ'απδόνι	»	86
37. Είσαι άγγελος ωραίος	Μεγάρων	88

38. Τσακωνικός	Πελοποννήσου	90
39. Λελούδι της Μονεμβασίας	»	92
40. Την αγάπη μου την επεθύμψα	»	94
41. Όλα τα πουλάκια	»	96
42. Αργεΐτικο	»	98
43. Πέρα στους πέρα κάμπους	Δωδεκανήσου	100
44. Τζιβαέρι	»	102
45. Μπρατσέρα	Λέρου	104
46. Μες του Αιγαίου τα νησιά	Δωδεκανήσου	106
47. Τι θάλασσα τι γαλανί	»	108
48. Έφκιε με το μαντίλι μου	Καστελόριζου	110
49. Όλες οι παπαρούνες	Σύμης	112
50. Άχι! - Βάχι!	Θάσου	114
51. Βλέπω καράβια κι έρχονται	Σκιάθου	116
52. Μανώλαρος	Σκύρου	118
53. Να σ'αγαπώ ήντα 'θελα	Νάξου	120
54. Χορέψετε - χορέψετε	»	122
55. Μηλιά που 'σαι στον εγκρεμό	Λευκάδας	124
56. Παίρνω τα ζαγαράκια μου	Κυθήρων	126
57. Διγενής	Κρήτης	128
58. Αϊτός	»	130
59. Τηλλυρκώτισσα	Κύπρου	132
60. Πορτοκαλιά του Καραβά	»	134
61. Λούλλα μου Μαρούλλα μου	»	136
62. Αγάπησά την που καρκιάς	»	138

Β' Μέρος

Ελληνικά Παραδοσιακά Κάλαντα για Solo Soprano

63. Κάλαντα Χριστουγέννων	Κατωρών Πόντου	142
64. Κάλαντα »	Θράκης	143
65. Κάλαντα »	Ανατολικής Ρωμυλίας	144
66. Κάλαντα »	Σάμου	146
67. Κάλαντα »	Μοραΐτικα	147
68. Κάλαντα »	Δωδεκανήσου	148
69. Κάλαντα Πρωτοχρονιάς	Πανελλήνια	149
70. Κάλαντα »	Μ. Ασίας	150
71. Κάλαντα »	Ικαρίας	151
72. Κάλαντα »	Αστυπάλαιας	152
73. Κάλαντα »	Καππαδοκίας	153

Γ' Μέρος

Πίνακας Δαχτυλοθεσίας για Soprano	»	156
Πίνακας Τρίλιας για Soprano	»	157

Πρόλογος

Είναι αλήθεια ότι η φλογέρα¹ έχει αποδειχθεί ένα ιδανικό μέσο για τη διδασκαλία της Μουσικής στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η εκμάθησή της, ενταγμένη μέσα σ' ένα γενικότερο πλαίσιο διδασκαλίας, μπορεί να βοηθήσει τον μαθητή όχι μόνο ν' αποκτήσει βασικές μουσικές γνώσεις, αλλά και να τον φέρει σ' επαφή με έργα υψηλής καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Η φλογέρα, η πιο σωστά το “φλάουτο με ράμφος²” στο οποίο αναφερόμαστε, έχει ένα αξιόλογο ρεπερτόριο που καλύπτει τη χρονική περίοδο από την εποχή της Αναγέννησης και του Μπαρόκ έως και τις μέρες μας³. Από την άλλη, αξιοσημείωτο είναι ότι αυτόν τον τύπο πνευστού συναντάμε και σε άλλους μουσικούς πολιτισμούς εντός και εκτός Ευρώπης, καθώς και στην ελληνική παραδοσιακή μας Μουσική με τη γενικότερη ονομασία σουραύλι⁴. Οργανολογικά, ο τρόπος κατασκευής είναι ο ίδιος. Όσο για τη χρήση του οργάνου, αποκαλυπτική είναι η αναφορά του Φοίβου Ανωγειανάκη : “ Στη Σαντορίνη θυμόμαστε διασκεδάση με λύρα, τουμπί και σουριάλι. Στη Σέριφο παίζουν σουραύλι και τουμπί, μια συνεργασία που έχει πάρει τη μορφή ζυγιάς, απαραίτητης στα γλέντια και τους γάμους του νησιού. Το ίδιο στη Νάξο...⁵”. Τι ωραιότερο ν' ακούγονται τα παραδοσιακά μας τραγούδια ερμηνευμένα και με φλογέρα, όταν μάλιστα φαίνεται ότι κάτι τέτοιο δεν έρχεται σε ρήξη με την παράδοση;

Προχώρησα λοιπόν στη δημιουργία της ανά χείρας ανθολογίας, προτείνοντας ένα ρεπερτόριο για φλογέρα με “μουσικό υλικό” που έχει αντληθεί από τα νάματα της παραδοσιακής μας Μουσικής.

Νομίζω ότι είναι ξεκάθαρο πως η φλογέρα δεν είναι ένα “οργανάκι”, όπου οι δυνατότητές της εξαντλούνται σε μερικά χριστουγεννιάτικα τραγουδάκια, αλλά ένα μουσικό όργανο που μπορεί να παίξει πολλά ενδιαφέροντα πράγματα και έτσι την αντιμετωπίζω. Βέβαια, στις σελίδες του βιβλίου θα βρει κανείς απλά κομμάτια, αλλά και πιο σύνθετα όπου διαφαίνονται οι όποιες δυνατότητες του οργάνου, χωρίς όμως να έχει γίνει αυτοσκοπός η ανάδειξη και πολύ περισσότερο η ανάπτυξη της τεχνικής. Γι' αυτό προτίμησα ως τίτλο της ανθολογίας “Η τέχνη της φλογέρας”, και όχι η τεχνική της.

Η εργασία μου αυτή απευθύνεται σε μαθητές ωδείων και σχολείων, δασκάλους Μουσικής, επαγγελματίες μουσικούς, αλλά και σε κάθε φιλόμουσο. Το “μουσικό υλικό” βέβαια, είναι αδιαβάθμητο όσον αφορά τη δυσκολία. Έτσι, ο δάσκαλος Μουσικής καλείται να κάνει τις δικές του επιλογές, προσαρμόζοντάς το στις εκάστοτε δυνατότητες των μαθητών του. Σε κάθε περίπτωση, θεωρώ ότι αν το μεράκι συνοδευτεί από μεθοδική και συστηματική προσπάθεια και υποστηριχθεί από επίμονη και επίπονη καθοδήγηση, η εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί ν' αποφέρει γόνιμα αποτελέσματα.

Θέλω να πιστεύω, ότι με την παρούσα εργασία μου συμβάλλω στον εμπλουτισμό της βιβλιογραφίας γι' αυτό το γλυκύφθογγο όργανο.

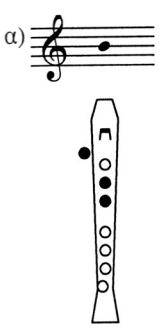
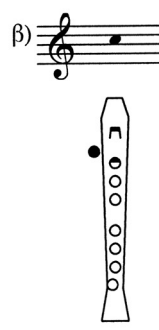
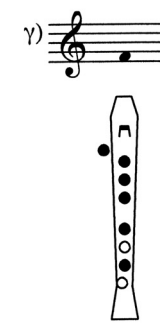
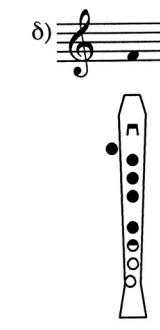
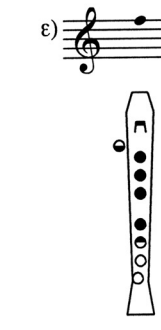
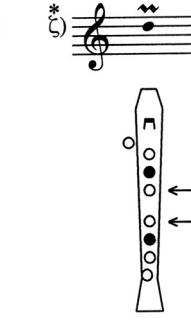
1. Φλογέρα : από την αλβανική λέξη flojere.
2. “Φλάουτο με ράμφος” : η ελληνική απόδοση του γαλλ. flûte à bec, αγγλ. recorder, γερμ. blockflöte, ιταλ. flauto dolce. Επίσης, βλ. Stanley Sadie, The New Grove Dictionary of Music and Musicians, Macmillan 2001, recorder, 21^{ος} τόμος, σελ. 37-53.
3. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι με το τέλος της εποχής Μπαρόκ και το πέρασμα στην Κλασική εποχή ατονεί το ενδιαφέρον των συνθετών για τη φλογέρα, αφού η τελειοποίηση του πλαγιάουλου σιγά - σιγά την παραγκώνισε, ώστε να ξεχαστεί εντελώς για αρκετά χρόνια με συνέπεια την συνθετική “λειψυδρία”. Θα την ανασύρει από τη λήθη στις αρχές του 20^{ου} αιώνα ο Arlond Dolmetsch με τις έρευνές του για τα παλαιά μουσικά όργανα.
4. Βλ. α) Φοίβος Ανωγειανάκης, “Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα”, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 1991, Το σουραύλι, σελ. 149.
β) Σταύρος Καρακάσης, “Ελληνικά μουσικά όργανα”, εκδ. Δίφρος, Αθήνα 1970, Φλογέρες και Σουραύλια, σελ. 100-116.
5. Βλ. Φοίβος Ανωγειανάκης, ό.π., σελ. 151.

Σ' το 'πα και σ' το ξαναλέω (Μ. Ασίας)

Moderato ♩=96

α) DO+ SOL+ α) στ) α) La- α) α)
 2 2 3 4 5 5
 Mi- γ) γ) δ) 1. SOL+ β) DO+ α) 2. Mi- ε)
 1. Σ' το 'πα και σ' το ξα - να - λέ - ω στο για-λό μην
 2 2 3 4 5 5 5
 β) SOL+ La- 1. 2. La- α) DO+
 κα - τε - βείς Σ' το 'πα κιο για - λός κά -
 SOL+ α) [w] στ) α) La- α) α) Mi- γ) γ) δ)
 νει - φου - ρτού - να και σε πά - ρει και αι αι αι αι δια -
 2 2 3 4 5 5
 1. SOL+ β) DO+ α) 2. Mi- ε)
 βεί ει ει ει ει ει ει εις κιο για - βείς D.C.

2. Κι αν με πάρει πού με πάει κάτω στα βαθειά νερά.
Κάνω το κορμί του βάρκα και τα χέρια μου κουπιά,
το μαντίλι μου πανάκι, μπαίνω, βγαίνω στη στεριά.
3. Σ' το 'πα και σ' το ξαναλέω μη μου γράφεις γράμματα,
γιατί γράμματα δεν ξέρω και με πιάνουν κλάματα. (2)

α) β) γ) δ) ε) ζ*)

Μπαρόκ Μπαρόκ Μπαρόκ

ζ*) Στη βασική θέση του re, με κλειστή όμως και την πέμπτη τρύπα, ο παράμεσος του αριστερού χεριού και ο δείκτης του δεξιού χεριού θα κινηθούν με ταχύτητα, έτσι ώστε να παραχθεί το μι στη βοηθητική του θέση.

Οργανική μελωδική παραλλαγή

στ)